

13
629

M. Melnalkinis

Latvju dehli wifingu gaitās

Dz-137.

Rīgā, 1930.

M. L. B. Krišjāņa Waldemara Zuhreņģības
Nodaļas izdevums.

58-201

B
629

M. Melnalfinis

Latvju dehli
wifingu gaitās

Kulturvēsturiska īfize.

Rigā, 1930.

M. L. B. Priščjajna Baldemara Suhrneezibas
Nodaļas izdevums.

Latv. PSR Valsts Bibliotēka
Inv. 58-204

Latw. Ģemn. Ģaw. īpeest.
Rīgā, Ēlijabeteš eelā 14-a

Breeschwahreds

Wisam tautam bijuschi sawi darba zelmlauschi un izili waroni, kuru darbu flawa un waroniba fkan zauri paandschu paandsen. Tahdu flawenu dehsu naw truhzis ari latwju tantai, kas 700 gadus wedusi sihwu zihnu par sawam teesibam, par tantas brihwi un patstahwibu.

Zihnas tanta noruhdas; zihnas rada waronus.

Nesenäs atbrihwoschanas zihnas mums dewuschas waronus, kuru wahrbi feltiteem burteem eerastiti muhin tantas wehsture, kuru mihi peemin ari tad, kad zihnas rimuschas, kad tanta meerâ un brihwibâ weiz iszihnitâ un eeguhâ nostiprinashanu un isweidoshanu.

Bet muhsu semê ir ari kahds zits darba lauks, kur schis zihnas nefad nebeidsas.

Tâ ir muhsu bangojoschâ juhra, kas wisam tautam wisos laikos prasijusi smagus upurus. Wina prasijusi upurus, bet ari dewusi waronus, kuru wahrbi eerastiti pasaules wehstures lappuses, u fureem schis tantas lepnas. Pat jau tad, kad latweechus wehl nekaitija par tautu, kad teem wehl nebija ne sawas walfs, ne sawas juhra, naw truhzis izilu darbineefu un zelmlauschu jaunu semju, jaunu juhra zeku atrafchanâ, naw truhzis waronu, kuru wahrdeem un darbeem bija eerahdit zeenigu weetn pasaules juhneezibas wehsture — blakam Nordenfchelbam u. z.

Tas naw notizis. Muhsu tanteeschu darbi un waroniba aplahtha ar leelo waldocho tautu nenowihibas un flaudibas ruhfu. Ar muhsu tantas dehsu flawas

laureem puščkojas kreewi, sibireeschi u. z., kuru labā tee puščlejuščees.

Tagadejā modernās tehnikas gadu simteni, kad „Krašins“ nebilstas no polarjuhru ledus kalneem, un modernee juhras milšči brihwi šķel okeana bangas, aismirstības rušša sahl apšlaht Baško de Gama un Kolumba pirmos zekojumus pahr Atlantiku. — Tāpat aismirsts ir mušču droščfirdigo juhrneeku pirmais brauzeens zaur Seemeku Ledus juhru, kad latwju tautas bešli 1877. gadā atwehra Sibirijas juhras logu uf Neetumeiropu.

No ta laika jau pagahjis gadu pusšimts. Pee senščeeem aischahjušči droščfirdigee loga lauseji. Ar aismirstības puteškeem klastas winu mihtās takas. Tīkai wezo laikrakstu isdselstejuščhās slejās wehl uštwerams blahws atspihdums no latwju bešlu klawas šposchuma, kas toreis aymirdseja wareno Kreewiju un besgala plaščo un bagato Sibiriju un atmirdseja lihds mušču bšimtenes juhras krašteem — Minascheem, Nigai un Dundagai.

Kauqotees šchāi blahwā atspihdumā, atbšimst agrā behrnibā no tehwoščha noštahšteem bširdetais par latwju juhrneeku polarekšpedizijam pag. gadu simtena 80. gadu beigās.

Behrnības atminas un wezos isbewumos islaistee raksti un šinas ari likti šchis grahuratīnas pamatā, kas welkita mušču tautas bešlu juhrneeku iszilām waronu gaitam.

Sarakstītājs.

Rīgā, 1930. g. martā.

Muhſu ſentschi juhrneetu gaitâs

Deen un naſti traſojoſcho juhru ſahds dſejneefs noſauzis par tuſſneſigu un nemihligu. Tomehr ari ſchis nemihligâs juhras nepahrredſamâs tahles un minas bejdibenigee dſikumi wiſos laiſos ſaiſtijuchſi daudſu tautu uſmanibu. Siſahribas, ſlawas un peſnas ſkubinati ſcho daſchado tautu dehli, neraugotees uſ paſtahwigi draudoſchâm breeſmam, iſbrautajuſchi minas bangainâs tahles, lai apmeerinatu ſawu ſiſahribu, zaur jaunu ſemju un ſalu atſlahſchanu guhtu nemirſtigu ſlawu ſew un ſawaî dſimtenei un krahtu ſeitu ſawâ un ſawas tautas puhrâ.

Jau no ſen ſeneem laiſeem juhra bijuſi paſafainu bagatibu neiſſimeſamz apzirnis, ſas uſnehmigas tautas padarijis bagatas, ſlawenas un ſpehzigas. Tâpat wiſos laiſos ta bijuſi ſihwu un nemitoſchu zihwu lauſs, ſas aprijis neſkaitamus upurus un tautam dewis waronus, kuru ſlawu pausch paaudſchu paaudſes un kuru wahrdi ſeltiteem burteem eerafſtiti paſaules un tautu kulturas wehſturê.

Siſhwi zihwu lauſs un neiſſimeſamu bagatibu apzirnis juhra bijuſi jau muhſu ſentscheem ſir-

mâ ſenatnê. Tahda wina bijuſi muhſu lehweem, ſas uſ Ar. Waldemara eeroſinajumu zehla pirmoſ fuguſ un „brauza juhriņâ, lai frahtu ſeltu puhriņâ“; tahda ta ir wehl tagad brihwajâs Latwijâs braſchajeem dehleem — muhſu juhraſ brauzejeem un bagatu lomu wilzejeem — ſwe-neefeem.

Bezafâ wehſture ſin ſtahſtit par ſeno fareimiſko kuſſchu waronigâm wiſingu gaitam un ſihwâm juhraſ ſaujam ar ta laiſa juhru waldneefeem — normaneem un ordena floti. — Ar ſlamu mainagoti kuſſemneefu tahlâs juhraſ brauzeeni Kuſſemes ſeedu laiſoſ, kad herzoga Zefaba raditâ flote ſweſchâs malâs iſpauđa Sengaleſ ſlamu un winâs ſarogſ eedweſa baileſ pahrdroſchoſ juhraſ laupitajoſ, kad tahlâs okeana ſalâs atwehrâs plaſchſ tirguſ muhſu ſemeſ raſchojumeem un nodibinajâs kuſſemneefu kolonijâs, lai frahtu ſweſchneefu ſeltu Kuſſemes puhrâ un padaritu ſawu walſti bagatu, ſpehzigu un ſlawenu. Schiſ kuſſemneefu wiſingu gaitaſ pahri ſweſchâm un tahlâm juhram naw noritejuſchâs ari beſ breeſmam un zehleem warondarbeem. Par noſcheloſchamu — wehſture nemin iſzilo waronu kuſſemneefu wahrduſ. Scho waronu wahrdi un darbi ſapluhduſchi kopâ ar Kuſſemes ſeedu laiſu ſlamu, ar ſahdu wehſture kronejuſi winâs zildeno un gudro waldneefu — herzogu Zefabu un ſura atmirdſ pat lihdſ muhſu deenam.

Ar ſewiſchku eeroſmi, zihribu un warondarbeem
mainagota ari wezafà latweeſchu aroda meeniba
— Rigas ſwejneeku zunſte, kaſ gadu ſimtenus
labàs un kaunàs deenàs ſmehlufi pahrtiku no
uhdeau dſikumeem, uſſrahjot ſeltu tautas un pil-
ſehtas puhrà, kuras lozeſki bijuſchi iſpalihdſigi un
paſchaiſleedſigi draudoſchàs breeſmàs un nelaimè,
bet droſchſirdigi zihnàs, kad jaaiſſtahw ſawas tee-
ſibas un ſawa pilſehtà pret ſweſchneeku un ee-
naidneeku uſbrufumeem.

Wezee dokumenti mums ſtahſta par Wiſſjemes
ſemneeka pahrdroſcheem zetojumeem laiivàs pah-
ri Baltijas juhrai pee ſweedru karaka Karla 11.
ar ſuhdſibam par muiſchneeku patwaribam, un
par Kurjemes walſts kanzlera Fòlkersama ju-
laina — latweeſcha brauzeemu laiwinà no Stoſ-
thomas uſ Deepaju un atpakaſ ar Kurjemes her-
zoga dukatu ſuhtijumu kanzleram.

Wezo laiſſraſtu ſlejas pauſch brihnumſtahſtus
par Dundagas keſtera Britſcha, Kolkas bahſas
ſarga ſehka un Rigas laſmana Dſolina waron-
darbeem ſtrandejoſcho kugu kauſchu glaſhbſchanà.
Wiau waronibu un darbu peemiau glaſbà paa-
dſchu paaudſes zauri ſimts un wairaf gadeem.

Retu droſchſirdibu un waronibu muhju juhraz
brauzeji iſrahdijuſchi ſkuhmigà Krimas kara lai-
fà, kad Baltijas juhraz un winas kraſtu wald-
neeze bija angſu flote, kaſ aptureja katru kuſtibu
juhrà un atnehma waj iſnichzinaja katru ſweſch-

neefu fugi un laimū. Latwiju juhrneefi ſawās
laimās un bureneefos pratuſchi apeet angļu blo-
fadi un peegahdat no Sweedrijas un Wahzijas
oftam muhſu ſemei tiſ nepeezeſchamo ſahli. Kur
tee netiſuſchi galā ar ſawu weiklibu, pahdroſchi
bu un wiltibu, tur peeleeetojuſchi gudru diploma-
tiju. Tahdā diplomatiſkā zekā kurſemneefeem reiſ
palaimējees no angļeem atkarot weſelu ſlotili. —
7. fugus.

Par ſalazeefchu ſareem ar angļu ſloti. Krimas
kara laiſkā un peeleeetoto diplomatiiju, kurā nehmū-
ſchas dalibu ari juhrmalneezes, tautā uſglabaju-
ſchees wairaki noſtahſti.

Slgās un ſmagās werdsibas laiſkā, kad juhra,
ſeme un winaš eemihtneefi bija kungu ihpa-
ſchums, kad latweetis bija tiſai ſalps un wergs,
kurū wareja dſiht uhdeni un uguni, winaſch no
ſchis ſemes un ari juhras pa daſai atſweſchinajās.
Nā gaitneefam kunga rižā, tā juhrneefam uſ kun-
ga kuga bija jadara darbs, kurā tas nebija eem-
tereſets, kaš ſem wagara waj kuga waditaja pah-
tagās tiſai noſahwā darba eeroſmi. Tahdā werga
ſtahwoſli atradās ari muhſu juhras brauzeji wah-
zu kundſibas laiſkā un freemu laiſkos. lihdſ pat
pag. gadu ſimtena widum.

Schis ſtahwoſlis mainijās pag. gadu ſimtena
60. gados, kad ar mahju eepirſchanu par dſintu
latweetis ſahka noſtahtees uſ ſawām ſahjam.

Septiadesmitos gados jau atskan Sr. Waldemara aizinajums „braukt jūrinā, kraut seltu pūrinā”.

Šis aizinajums latveeti atgrieš atkal pie jūtras, un nēvis mairis tā mergu un kalpu, bet tā šīs jūtras bangu valdīnešu.

2.

Muhšu jūrneesu gaitas tehnu laitos

No leeleem mešheem un afmenaineem tihre-
lcem jūhmalā eespeestee ainaschneeki katru baltu
wašaras deenu redj garām palihgojam somu un
igaunu bureneefus, kas Rīgai peegahdā prezes,
bet augošajai Peterpilij buhwatmenus no Sch-
mu salas un Baltijas jūtras krašteem. Ari
weens otrs nabagaiš ainaschneeks pie afmenu ee-
franschanas šveichos fugos atrod samu darbu un
maisi. Ainaschneekos rodas itkā kauns par samu
kalpa stahwotli un šlaudiba pret šveichneekiem,
kas jūhrā atradušji toti pateizigu darbu un labu
pešau. Ari tee jaut zelt pirmos fugus — krašt-
brauzejus. Lai sagatavotu fugu buhwetajus un
wianu waditajus, zaur Waldemara gahdu un ai-
naschneesu atšauzibu un rošibu 1864. g. atwer-
Minaschu jūhriksolu. Drihs meen tahdas pat ško-
las atweras ari Rurjemes jūhmalā.

Jau pirmeem Ainaschu juhrskolas audsetneem fabotascha isleekas par neinteresantu un Baltijas juhra par ūchauru. Dee jau ūtahjas pee okeana bureneeku buhmes.

Ar tahdu Ainaschu juhrmalâ buhwetu bureneeku wehlaŭ paŭiŭstamaŭs „juhras lahzis“ Mikelis Weide 1870. g. ūahkumâ ūaŭneedj Montemideo oŭtu Deenwid-Amerikâ, ūo ar ūewiŭŭŭŭŭ gandarijunu un preeku atŭihmê ta laiŭa laiŭrakŭti.

„Latw. Aw.“ ūawâ laiŭa ūajuŭŭminajâs par „tŭŭhetreem zeenigeem Deepajas ūungeem“, ūas 1824. g. buhweto ŭugi noŭauŭuŭŭŭ „araju tau-tas“ wahrdâ par „Laimu“. Wehl wairak eemeŭla ūajuŭŭminatees tautiŭŭam „B. W.“, redŭot, ūa Ar. Waldemara meŭtâ ūehŭla ūahŭ diht un lat-weeŭŭŭ buhwetees un waditees ŭugi jau iŭbranz lee-lâs juhrâs un nebaidas frustot Atlantijas okeanu.

Ainaschneeku un dundadŭneeku roŭiba un uŭŭch-miba atrod atbalŭu ari zitos peejuhras nowados un pat latweeŭŭŭ kolonijâs ahrpus muŭŭu dŭim-tenes robeŭŭŭam.

Ŗhe nu mums wiŭâ iŭŭumâ japafawejas pee intereŭantâ un ari wehlaŭam paauŭsem pamahzo-ŭŭâ notiŭuma, ūas wehl lihdj ŭŭim naw atŭihmetŭ muŭŭu juhrneezibas un ŭugneezibas literaturâ.

Apŭŭatŭŭim, ūâ radâs Birmâ latw. ŭugneezibas beedriba.

Bagahjusčà gadu šimtena 70. gados, kad lat-
 weišču šemneekā pamodās šlahpes pehz š a w a s
 šemes stuhrišča un š a w a šaktina, daudši kur-
 šemneeki un vidšemneeki aišflihda aiš dšimtenes
 robeššam. Bairašas gimenes nometās uš Kr.
 Waldemara eeguhtām šemem Romgorodas gu-
 berna. Tahda kūršemneeku kolonija nodibinajās
 ari Tigorodā, filom. 120 no Peterpils.

Peē juhrās peeradušchee lejas - kūršemneeki
 wehrišč šawus štatus uš uhdeneem, kas teem dar-
 bā un dšihwē waretu dot neween atbalstu, bet ari
 nešt turibu un labšlahjibu. Koloništus waldšina
 Wolchomas plašchā un dšikā štraume, kas neš
 freemu barščas, Ladogaz ešers ar šawu šiwju ba-
 gatibu un Nema, kas išwed plašchā juhrā, pa fu-
 ru aiššneedšami ari dšimtenes — Kūršemes
 krašti.

Naw teešchi šinams, waj nu uš pašču tigorode-
 šču, waj Kr. Waldemara eerošinajumu, 1870. g.
 Tigorodā šastahdas 7 mihru šabeedriba leellaimas
 buhwei pretišču šatifikmes uštūreščanai štarp
 Peterpili un Kronšhtadti. Šabeedribā eēet:
 Ernšts Grinbergs, Gotšfrids Tahlbergs, Andrejs
 Rudbachs, Anšis Štraušs, Frizis Brachfogels, Vi-
 drichs Indrikšons un Zahnis Leitendorfs — wāš
 kūršemneeki. Tee išlaisč 5 rbk. leelas atzijas
 šapitala uškraščanai leellaimas buhwei. Behz
 „B. W.“ eewēetotā šinajuma špreēšot šabeedriba,
 leefas, dabujuši waldibas apštiprinajumu; tai ir

pat šamš karogs (debeššils ar ugunsšarfaneem „T. L. B.“ widū) un šawa darb- un grahmat-
wediba. Darbwešča - grahmatwešča peenahfu-
mus weiz šahda M. N. kundse, kas pehž šinotaja
wahrdeem, šawā leetpratibā ejot pilnigi apgahjuši
wezās parunas pateesibu, ka „šapraššana ejot
atrodama tikai wihra šuplajā bahršdā“. Šhis
ženšones un pirmās latweešču kugu šabeedribas
darbineezes wahrdu naw gruht atšchifret: šem
M. N. šlehpjas muhšu kugneezibas tehwa šr.
Waldemara mahša — muhšu pirmā rakštneeze
un tautiškā laišmeta rošigā šabeedriškā darbineeze
Marija Nauman (Medinšku Marija dš. Walde-
mar). — Karogu darinajuši un šabeedribai dah-
winajuši šahda S. J. R—e šdse, dšimuši šwee-
dreete, kas tomehr škaišti runajuši latwiški. Šhās
— aij inizieem šlehpštās — darbineezes wahrdu
naw eespehjams atšchifret. Burti T. L. B. ti-
godeešču karogā nošihmē „Tigodas Latw. šee-
driba“. Uš afzijam blakus kreemu un wahžu tek-
šteem eerahdita weeta ari latweešču walodai un
leefas, šhis bijuščas pirmās nandwehrtigās ših-
mes ar latwišku tekstu, kas šcho šihmju tureta-
jeem nodrošchinaja lihdsdalibu ušnehmumā —
leellaiwas pefšā.

Tigodeešči pašči un ari latweešči peterpileešči
išpehrl dalibas šihmes un beš gruhtibam šawahž
wajadšigo šapitalu apm. 2000 š. rubku. 1870. g.
šahjas pee leellaiwas buhmes ar 10.000 pudu

kravas nestšpehju. Buhvi wada šahds Fleitners. Kad jau Wolchomas krasā pazēlas leellaimas mafimais korpušs, šaimiau freemu špezialiisti krata tikai galwas un kasa pakaušchus, kā gan latweešchi šcho milseni dabušchot eekšā uhdēnī. Pee wiņu upju barschu eedšihichanas uhdēnī jau jaaizīnot talsā wairaki zeemi un jausstahdot degwihna mužas magaritšham.

1871. g. pawasari latweešchu milsenis teef gataws, tas īsmakšā 1600 š. rublūs. Šabeedriba nošrista fugi par „Beedri“ un 23. maijā nolēef wiņa uhdēnī eelaišchanas šwinibas.

Minetā deenā Wolchomas krasā šapulzejās wiši afzīonari - tigodeešchi. Šarodas ari apkaimes freemi, lai noštatitos brihnumos un tiftu pee magaritšham, kad latweešchi pašchi netiks galā un tos aizinās palihgā.

Šchis interejantās tigodeešchu šwinibas „B. W.“ aprakšta šahds peterpileetis, kas kā weefis un; laikam ari afzīonars, eeradees pee fuga eelaišchanas uhdēnī. Aprakštītajs peemin, ka šche tas bijis weenigais widšemneeks daudšo kūršemneeku widū.

Kad jau wišs bijis šafahrtots un peenahkušī noliktā štunda, wiša latweešchu kolonija uškahpuši uš fuga, kas bijis puškšots meijam un pukem un walsis un beedribas karogeem. Kad jau wiši šafahpušchi un fuga buhwetajs Fleitners noškaitijis „weens, diwi, trihs!“ — tad pazehluschees 2 žirwi,

kas pahrzirtušchi taumas un milsenis, lehni goridamees, eeslihdejis Wolchomas štraumē. Zeema mušifanti usrahmušchi „Dihgo laima us uhdena!“ — bet freemi frastā — no redseteem brihnumeem — nokritušchi tupus. Kad laima jau brihwi šduhpojūšes upes wiņnos, tad kolonisti preekā pazehluschi glahšes un ussaukušchi:

„Zai peld fošchi,

„Dihgo drošchi

„Bagata pahrnahkdama,

„Tā tā bite seedonī!“

.....

Rahdas bijuščas pirmās latveešchu fugneezibas šabedribas buhmetā „Veedra“ tahlafās gaitas un peļņa — naw šinams.

Ari par Tigorodas latveešchu beedribu un minas likteni naw wairak šiau tā laika un ari wehlašo gadu laikrakstu šlejās un naw šinams, tā beidsēes šchis zehlais un latwiškais pašahkums, kas rakšturo kolonistu — kurlsemneeku rošibu, zentibu un patriotismui, kas pirms 60 gadeem tiš špilgti ispau-dees tigdeeschos.

Patwju dehli Seemeku ledus juhrâ

Drihs pehz ſweedru pehtneeka Nordenſchelda brauzeena maſâ bureneelâ „Prowen“ pa Seemeku Ledus juhru uſ Sibiriju 1875. g., kad Kr. Waldemara Minafchos 1864. nodibinatâ juhrſkola jau bija ſagatawojuſi labu teeſu iſglihtotu juhras brauzeju un muhſu ſeemeku oſta — Minafchi pehz peeraſtito fugu ſkaita, eenehma treſcho weetu ſtarp Baltijas juhras oſtam (Peterpils, Riga, Minafchi), ari muhſu droſchirdigee juhras brauzeji wehrſa ſkateenus uſ iſejmeelam bagato Sibiriju un ſahta prahtot par ſeemeku juhras zeka iſlauſchanu no Eiropas oſtam uſ Obaſ un Jeniſejas grihwam Seemeku Ledus juhras peeſraſtē.

Œha grandioſâ plana realiſeſchanâ ainaſchneeſeem naht taikâ Keiſariſkâ Maſkawas juhrneezihas heedriba, kurâ leelſ eepaids muhſu juhrneezihas tehnam Riſchjahnim Waldemaram. U daſchu Reetumſibirijas tirgotaju - miljonaru eeroſinajumu un Waldemara eeteikumu, minetâ beedriba uſnemas Eiropai tuwaſâ Sibirijas loga — Obaſ grihwas iſpehtiſchanu, lai pahrleezinatoſ, waj no tureenes uſ Eiropas oſtam nebuhtu eephejams nodibinat fugu ſatikſmi.

Œha gruhtâ un atbildibas pilnâ uſdemuma iſweſchanai Kr. Waldemars A. M. J. beedribai ee-

teiz Uinaschu juhrskolas. waditaju juhrneezibas leetās plašchi iislihtoto Kriischjahni Dahlu — pehz dšimuma šweedri. Kopā ar šaweem audse- neem, tahlbrouzejeem šapteineem ainaschneekšiem Nikolaju Raudšepu un Šahni Kuršeinu Dahls 1876. g. pawasari usnemas zekojuumu uš Mašta- mu un tahlak uš Sibiriju. No Tobolskas tee uš- šahš Obas upes gultnes un grihwas ismeklēša- nu un aprakstīšānu.

Šche atšihmejama Dahla un viņa beedru inte- rešantā šatīšānās Obas grihwā ar šahdu šauf- semes ekšpediziju, kas bija nodemušs Sibirijas tundras faunas pehtīšānai. — Šcho ekšpediziju wadija eewehrojamais kustomu walšts pehtneekš plašchi pašihstamais šinatneekš un rakstneekš Dr. Alfr. Brehms no Berlīnes, viņā peedalijās Dr. Zinšchs no Bremenēs, Dr. Waldburgs - Zeils no Stutgartes un latweetis M. Dšehrwitis, kas pee- meenojees šchai šinatneeku ekšpedizijai Maškawā. Dšehrwitis, kas ispidijis ekšpedizijas pawadona un tulkā weetu, ar wahzu šinatneekšiem Sibirijā pawadijis trihs gadus, krustam un šchēhšām šo isžekodams. Zekojuumu zaur Sibirijas štepein- šaigam un tundram Dšehrwitis aprakstījis tā lai- ša latweešchu laikrakstos un šchurnalā „Pagalms“. Rahdā aprakstā ari peeminets par nejaušcho šatīšānos Ledus juhras krostos ar Dahla eki- pediziju.

Cepasīnees ar Obas upes gultni un viņas griemu, Dahls ar šameem beedreem naht pee pahrlēezibas, ka šatīšme starp Obas griemu un Nectumeiropas oštam — šautišu ari ihšajā na- wigazijas laikā — rudens pusē, pilnīgi eespē- jama ari ar stipri buhmēteem bureneekēem — wēlona pawadā lihds atkļāhtai jūhrai — Obas lihzim.

Dahls ar beedreem atgriešas Tobolškā un par šameem nowehrojumeem šiao ekspedizijas sub- ſidetajam miljonaram Trapešnikowam. Trapeš- nikows šajuhšminats par isredsem un peerunā Dahlu viņa ušdewumā un par viņa naudu Nec- tumeiropā nopirkt šahdu twaikoni un mehginat pa jūhras zefu nokluht Obas griemā un To- bolškā.

1877. gada pawasari pehz seemas semeštra beigššanas Minaschu jūhrškolā, Dahls, miljonara Trapešnikowa ušdewumā ar pehdejā kapitalu un atteezigu fuga personālu, isbrauz uš Bahziju lai tur apškatitos pehz peemehrota twaikona brau- zeenam uš Sibiriju.

Ribekā Dahlam isdodas par 45.000 fr. š. rub- ſeem nopirkt 250 tonnas leelu twaikoni „Luiše“. „Luišes“ wadibu ušleek tahšbrauzejam kapteinim Š. Kuršeinam, bet Dahls ar Kaudšepu paleef no- wehrotaju un padomneeku lomās. Šahā pirmā riskantā polarzefojumā Dahlu pawada ari viņa dšihwes beedre. Pahrejais personāls: štuhrmāni

Paušchens, Martinsons un Starainis (mīši Ainašchu juhršolas audšekai), matrošči: Vachs no Salazas, Steinbrīks, Ernštbergis un Pfeifers — ridšineeki; mašhinmeisters Loginoms — ari ridšineeks.

Rapteina Kurjeina wadibā „Luiše“ dodas uš Angliju, kur eenem ogles un eepehrš enfurus, fehdes, šuhšaus un zitus kugneezibā nepeezešchamos materialus. Wašaras otrajā pušē — augušta mehnešcha šahšumā „Luiše“ dodas zekā uš seemekeem. Atlantikas seemekafā ostā Tromšē (Norwegijā) „Luiše“ wehl papildina šawus ogļu frahjumus nu pehž daščām deenam šaneedš „Norwajas Semšas“ krasšus. Šche „Luiše“ jaištura pirmā zihna ar peldošcho beesjo ledu. Starp ledus blahškeem wairidamees, twaikonis tura kuru uš Rahrijas wahrteem. Tee kà peeblihmeti ar klištošcho ledu. Twaikona wadoni nolemj pagaidit: waj juhraš straume, kas pluhšt gar „Norwajas Semšas“ krassteem, teem nepašchirs zeku ar ledu peeblihmetos Rahrijas wahršos. Tà weli tigi nogaida trihs deenas, bet tad kursē wairaf uš deenwideem, zeribā išlaustees zaur „Šuhoras šchahru“, kas šchir Waigatšcha šaku no zeetšemes. Pee Waigatšchas daščas deenas noštahwejusi, „Luiše“ eeteek Rahrijas juhrā un no ledus un šehškeem baididamās, turas seemeku wiršeenā, bet, eetifusi no ledus brihwā juhrā, nem kuru teeshi uš deenwideem — uš Obas lihzi. Ledus gabali

paleef retafi un masafi un drihf meen sahlf manit
Obas siltas straumes eespaidu. Nu wairs nam
jabaidas no ledus, bet jausmanas, ka neusskreen
uj sehka sweschâ neispehtitâ juhraz lihzi. Zaimi-
gi samneegta Obas plaschajâ grihwa, bet mehlf
stahw preefchâ garais brauzeens pa neispehtito
upi.

Behz pahrdsihwotâm baigâm un ustrautuma
pilnâm naktim un deenâm 8. septembra rihtâ —
ap saules lehktu „Zuise“ santeedi zela gala mehr-
fi Tobolsku. Geradees sibireeschu ilgu lolo-
jums, ingaiditais weesis, pirmais Eiropas
fugis.

Attkanot fuga hwilpei, nestatotees uj agro stun-
du, wisa pilsehta sahjâs. Droschfirdigos latwju
wifingus krasmalâ sagaida twaikona ihpachneeks
un ekspedizijas subsidetajs miljonars Trapesni-
kows, gubernators, pilsehtas galwa, walsts un
sabeedriktu eestahschu wadoschâs personas un mil-
ligs siakahrigo publis. Pilsehta un tirgotaji sa-
rihto latweeschu juhrneesteem lepnu meelastu, pil-
sehtas galwa tura zildinoschu runu, pašneedi
adresi un pilsehtas un wifas Sibirijas
wahrdâ fuga wadoneem un personalam issata
pateizibu par juhraz zela atkshchanu.

Peepildijees sibireeschu šapnis: atwehrtis logs
uj Eiropu. Bet šcha loga atwehreji
bijušchi latweeschi.

„Quijs“ nometās uš jeemas guku Tobotikā; tur paleef ari winaš waditajs Kurseins un mašchin-meistars Loginows, bet Dahls ar ņameem beedreem pa ņemes zeku atgreesčas Eiropā.

So ņiltu ņagaidiņhanu, uņaemiņhanu un iņwadiņhanu latwju juhrneefeeem ņarihtu ari Niņhniĵā, bet Maņkawā wiņus ņagaida tauteeņhi maņkaweeņhi un no Peterpils, Riĵas, Wiņascheem un Re-meles pretim atbraukiņhee delegati.

Seemeņu juhras brauzeju ņwiņga uņaemiņhana un ņuwiņasņhanu noteef Ar. Waldemara dņiņwo-ņli. Uš Waldemara wahrda peenahņuņhi ari wai-
raņi raņtiņi un telegraņiņi aņņweiņumi, ĵan dņeĵā, ĵan proņā.

Riĵas Latw. beedribas telegramu — aņņwei-
ņumu paraņtiĵuņhi Ralnuņiņ, Baumanis, Wein-
bergis un Diĵriņis. Peterpils latweeņhi ar 38
paraņteem peeņuhtijuschi ņeņ. ņatura telegramu:

„Sweiki, Sibirijas ĵaunā juhras zeka atradeĵi
Reelā Petera ņuĵuņuņa paĵuntē. Sweiki juĵs,
ņas wiņa paņahņumu ņaweni turpiņaĵuņhi, See-
meņu juhras ledainos wiņus un breeņnas ar
ņarņtu juhrneefā ņirdibu paĵriņpeĵdami un pla-
ņus uĵdens wahrtus Reewiĵai un wiņai paņau-
lei atweĵrdami.“

Rahds no aņņweizeĵeem nolāņa peterpileeņha
Grintahla ņazeretu un ņeemeņu zekotajeem wel-

titu zildinaššanas dseju, bet Fr. Brihoseannees
šešošču paščžazeretu weltijumu:

„Ši šenatnes mums laika šinas šahsta
Par šeemešneefu leeleem darbeem gan,
Rā wiau laiwaš juhru juhrās brauza,
Rā wiau šchēhpi šemu šemēs šan,
Rā šeemešneefu duhšča bangu bangam zehlās.
Rā wiau pulkūs bangam kraštos šwet.
Daudš walštis ir, šo wiau roša grahwa,
Daudš walštis ir, šo wiau roša zek.

*

Un no šcho šeemešneefu šenā goda
Ar latweem šawa teeša peenahšas
Un peenahšees jo wairak nahšamibā,
Rad jauna gaišma miglu šlihdināš.

*)

*

Un ša muhš' tauta šenā goda wehrta,
To tagad leezina muhš' juhrneefi,
Rām šeemešneefu wahrdu, šeno godu
Ru dahwina wišaugštee šeemeši,
Ras „Selta šemē“ zekūs eerahdišči,
Pa šuru wediš laimi juhrneefi,
Ras leezina, ša wežā „Šfintra šemē“
Wehl tagad dšihwo wezee latweešči.

*

*. Leekas, ženjuras iščnahptas.

Tad muhšu juhras mahtes dehli, šveikl
 Ģums freemu ģirdi atšķan muhšu gods!
 So projam dehtat freetneem darbeem garu.
 Rahds tikai ištām juhras tautam dots.
 Tad seedēs Baltija muhš' leelā valsts
 Un godam mineta buhs ģaiminos,
 Tad buhs tai tik daudģ mantu, goda rotu,
 Zik Dsintra pilij juhras dibenā!

Seemetneeku zildinašchana un ţuminašchana
 turpinajās ari Rīgā un Mināšchos.

Latvju juhrneeki bija peerahdijušģi, ģa no
 Meetumu Ģiropās pa uhdens ģetu var nokuht
 nemeen lihdģ Obas ģrihwai, bet ari 2000 flm.
 augšchup pa Obas un Ģrtišchas upem lihdģ To-
 bolģtai.

Šģis latweeģchu juhrneeku atķlahjums ģazet
 ģpahrnos ģibireeģchus un ģewiģķģi „Ģuiģes“ iģpaģch-
 neeku un ģeemeķu brauģeena ģariģķotaju ģibireeti
 Trapeģģiķowu.

Šģe peeminams, ģa tai paģchā waģarā, ģad
 „Ģuiģe“ weiza ģawu brauģeenu uģ Obas ģrihwu,
 ģahds ģurģemneekģ Dahlmanis wada Nordenģchel-
 da eģģpediģijas ģugi „Aleģģandrs“, bet ģits ģurģem-
 neekģ wentģpilneekģ Schwahnenberģģ — Arģhan-
 ģeģģģas juhrģķolas audģķnis — Ģenģģģģģā buģ-
 wetā laiwā nobrauģ ģaur Seemeķu Ģedus juħru
 Arģangelā.

Ģad „Ģuiģe“ peemed nemeen riģģus un ģugu
 peederumus, bet ari labus ģugu meģģtarus un

drošfirdigus un mahzitus juhras brauzejus, Trapešnikovs tuhliā stahjas pee fugu buhves. Latveeši usmeklē buhwei noderigu weetu, kahda ir Turas eeteka Toboķā flm. 5 no Tjumenas, bet 180 no Toboķkas. Šhe ari kapteinis J. Kuršins ar Doginovu noorganise pirmo tirdsneeģibas buru fugu buhwi Sibirijā. Rā spezialsts atbrauz fugu meštars ridšineeks Ralks.

Stahjotees pee koku šagatamošchanas, tomehr israhdas, ka ar mešcheem tiš bagatā Sibirijā peejamā tumumā nav peemehrotu koku. Toš šagatamo kahdas 300 flm. no Tjumenas, lai pawasari pa upi nopludinatedu buhves weetā. Ari strahdneeki šibireeši fugu buhwdarbeem israhdas maš peemehroti. Paeet laiks, kamehr toš pee šči darba peeradina.

1878. gada pawasari, kad Sibirijā va semes zeku zaur Maškamu, Niščniju, Bermu un Ratrinpili eerodās Dahls ar Raudsepu, fugu ekipašchu — no šaweem Minaschu juhrskolās audsešneem, projekteteē dimi bureneeki wehl nam gatami.

Tikai juliā mehneši dabū gatamu weenu fugi, furu us fuga ihpašchneeka Trapešnikowa wehlešchanos nokrista par „Sibir“. Pirmā šibireešča wadibu usņemās šči fuga tehws widsēmneeks J. Kuršins. 11. augustā 1878. g. „Sibir“ atstahj Toboķku un ar tauku krawu 150.000 j. rubku mehrtibā dodās zekā us Angliju. Bež 73 deenu

ilga brauzeena 1878. g. 23. oktobrī Kuršaina „Sibir” aijšneedi Temšes grihvu.

Sche japeemetina, ka pehz 35 gadeem (1913.) jeemeku pehtneeks Burzelis norwegu „Framâ” zaur Seemeku Vedus juhru wehl tahlafo zela gabalu no Goltšichas Zenisejas grihwâ lihdi Tromsē Norwegijas seemekos — weiza 8 deenâs.)

No Londonas Trapešnikovam nofuhitâ telegrama par „Sibir” eebraulšhanu Temšes grihwâ šazet špahrnos šibireešhus. Trapešnikows gatavojas uš wairafu tahdu fugu buhwi.

Žaungada (1879.) deenâ Kuršains ar šawu šibireeti eebrauz Deepajā, kur fugi atstahj seemas gulâ, bet pats dodas uš Minascheem, lai šawcem juhras beedem šinotu par brauzeena panahfumeem un noorganisetu fuga laudis turpmakeem brauzeeneem no Sibirijas uš Eiropu.

Naw isdewees šawahft šinas par „Sibireešha” tahlafâm gaitam un listeni. Tikai šaidrs, ka waditajs kpt. Kuršains šcho fugi atstahjis un atkal 1879. g. pawasari pa semes zeku dewees uš Sibiriju pehz jauna fuga. Truhst ari šinu par wehšturiško brauzeenu no Sibirijas seemekem uš Eiropu. Naw šinams ari „Sibir” komandas šastahws. Wej waditaja šapteina Kuršaina, šinami ir brauzeena apraštitašs „B. W.” Štahlbergu Šahnis un E. Kalninsch no Salazas, kas šahdâ deefihmju burtnizina šem „Sibirijas reise 1878.” 17 pantos apraštâ latweešhu juhrneefu zekojumu.

1878. g. pavasarī uļ Sibiriju. No šķeem pan-
teem var ielobīt, ka partija iebraukusi no Rīgas
aprīļa mēneša beigās (25. 4.). Līdz Mīšai-
jai zekojušči pa dzelšzēku; tad tablā pa Rāhmu
līdz Permai, kur pahrnāhščnojušči „Debrjāda-
gas” weefnizā. No Permas zaur Katrīnpili brau-
kušči pasta ratos līdz Tjumenai, kur eebrauku-
šči 10. maijā. Wairā tuhštostochu werstu garo
zekojumu pec toreisejeem šatīšmes līdzekļiem
latweešči weitkušči šamehrā ihjā laikā, 15 deenās.
(Pehz seemefu dzelšzēka atflahššanas pasta wil-
zeenā no Rīgas tas weizams 3 un pus deenās.)
Pee tam brauzeens notizis pašā kīhlr laikā,
kad fleezes mainītas ar rateem.

102-202
Zekojuma omulīgais apdseedatajs Ē. Rālniņš
raksta, ka zēla galā Tjumenā nobrauzot „wīši
fauli tšhihštejušči” un „šehšchamās weetas un
muguras bijuščas weenās tšchuhlās”.

Tomehr šcha gruhā zēla weizeji, brašhee juh-
ras brauzeji, par zēla gruhātibam daudj šo nei-
taiša. Rā jau juhrneefus, tos nebaida ne efwa-
tors, ne seemefu pols. Rālniņš šcho bešbehdibu
īsteiz šekošā pantinā:

„Domajot kaut ari pašchu

Muštums šaldēs, tomehr jel

Sirdi šiltu paturešchu —

Zai var meitas mihlot wehl!”

Rā leekas, tad ijaemot „Sibir” waditaju kapt.
S. R. Kuršeinu, kas jau bijis peedšhwojis juh-

ras brauzejs (zitadi tam neustizetu fuga wadibu tiš bištamā brauzeenā pa wehl neispehtitām juhrām!) — pahrejee bijušči bešbešči jaunēki juhrskolneeki. To ari apstiprina kašds ta pašča Ģ. Ralnina weltijums darba beedrim Salomonam Silbermanim wina 22. dsimššanas deenā, ko 16. nowembri 1879. g. šwehtijušči uš eesalušča fuga Baidaratškas juhrā. No weltijuma teksta (pehž meld. „Ak, Žeruzleme, modees!“) war špreešt, ka juhrneeks Ģ. gan ar šchihdišku wahrdu, bet bijis latweetis, leekas, ridšineeks. Tītai dihwaini, ka šchis Ģ. naw minēts neweenā no trim eesalušcho fugu ekipašchā. Tomehr no weltijuma teksta špreešchams, ka Ģ. bijis juhrneeks, Ģ. Ralnina darba beedrs.

Par pirmo wešturiško latweešchu juhrneeku brauzeenu pa Seemeku Ledus juhru, toreisejee latw. laikraksti šneedš kōti pawiršchas un reišem ari pretrunigas šinas. Neweenā rakstina naw šinu par to, ko 1878. g. wafarā darijis Raudšeps ar „Luiši“. „Mupirumā“ (1883.) teikts, ka 1878. g. Rahrijas juhrā eesalušči trihs Sibirijā buhwetee bureneeki un Raudšeps ar „Luiši“ Obas juhras lihži uššfrehjis uš šehkta, tur ari eesalis ledū. Pehž zitām šinam tas notizis 1879. g. rudenī, kad nahza gatawi „Ob“, „Tjumen“ un „Nageschda“.

Pehž mana tehwočcha 1879. g. ekipedizijas dalibneeka tahšbr. kapteina Kr. Melnalkščha no-

stahšteem 1878. g. wašarâ, kad Kuršeins ar šawu „Sibir“ demees uš Ģiropu, Raudšeps ar „Luiši“ pehtiščanas noluhkos isbrauzis uš Ģenišejas grihmu, šašneedšis Ģenišejsku, rudeni atgreesēes Toboškâ un isbrauzis uš Minascheem, kur to gaidija školas darbs.

Pehž zitâm šinam Raudšeps ar šawu „Luiši“ Ģenišejas grihwâ bijis 1879. g. wašarâ. Šchahdu brauzeenu „Luiše“ min. wašarâ newareja isdarit, wina gaidija uš buhweteem fugeem, kuruš nahžās iswest juhrâ.

Šhe mehs nahšam uš pehdam šahdai zitat, ari latweešču waditai „Luišei“.

Pehž Trapešnikowa „Luišes“ laimigās reišes no Sibekas uš Toboškū un „Sibir“ brauzeena no Toboškās uš Londonu, šahds barons Knops 1879. g. pawašari kapt. Dahlmana (latweešča) wadibâ no Bremenēs issuhta twaitoni „Luiše“ ar daščadâm prezem uš Ģenišejas grihmu Sibirijâ. Ta pašča gada augušta mehnešča beigās Knopa - Dahlmana „Luiše“ šašneedš Dudinku un Turuchanšku Ģenišejas grihwâ. Šhe uš „Luiši“ jau gaida bar. Knopa pilnwarneeka Krašta išejeelu krawa — Minušinškas kweešči, kas leel. laiwās pa 4000 km. garo uhdens zeku nowesti fugu pahrfrauščanas weelâ Ģenišejas grihwâ. Dahlmanis šawas prezes nodod Kraštam un ša-

nem tveeščus, un 9. septembrī išbrauz atpakaļ
zeļā uļ Eiropu. — Neraugoties uļ ahrfahrtigi
nelabmehligeem laika un ledus apstahķeem Ka-
rijas juhrā, Dahlmana „Zuiše” septembra be-
idsamās deenās šasneedi Eiropas kraustu, Šam-
merfestu un mehlaķ eebrauz Bremenē.

Kā leekas, tad ta laika laikraķtu širojumos
Dahlmana „Zuiše” buhs daščreis šamainita ar
Kaudjēpa lihdģiga nošaukuma tvaikoni, kam biju-
ščas ari lihdģiges gaitas.

Kahdā šarunā ar Kraftu, iħši pirms kara, ka
no iħķititā dumpineeka deķla pašta puikas un
mehlaķā bar. Knopa agenta tas bija iħķuħņojees
par eewehrojamu šinatnu mihru archeologu un
Ženišejas gubernatoru, Kraķts atzerejās „Zuišes”
waditaju Dahlmani, par kuru man nahģās dģirdet
pirmo reiģ. Pehģ Kraķta išteizeeneem ari 1879. g.
ģeģojojģos gados notikuģi pretģķu apmaina Ženi-
šejas griħwā, kura eebraukģģi daģģi Bremenēs
un Ribekas tvaikoni latweeģķu wadibā.

ģķo brauzeenu noķluģeģķanu latweeģķu laik-
raķģos buhs iģķķaidrojama ar weiķala noķlehpumu.

Kurģeina panahķumu pilnee brauzeeni pa
ģeemeku ledus juħru 1878. g. ģazet ipahģnos lat-
weeģķu juħrneekus, bet it ģewiģģķi ainahģneekus.

Tā ķā 1879. g. wāģarā paredģ Ķjumenā dabut
gatamus triģs diģķus bureneekus, tad jau marta
mehneģķa beigās Dahls ģadabu wajadģģģos ģuģu
waditajuģ un ģalģotaju ģerģonalu, lai, mahģģbam

beidsjotees (22. martâ 1879. g.), waretu taišitees zekâ. Kugu wadibai nolihgšt tahkbrauzejus kapteinus: jau wairakfahrt mineto J. Kurseinu, Miš. Weidi un L. Grandiju (Grantu). Kalpotajos peenem 29 latweeschus, 4 wahzus, 4 igaukus un 1 freemu. Wairums Minaschu juhrškolneeku widjemneeku; tomehr ir ari daschi furjemneeki — dundadsjneeki.

No Rīgas partija isbrauz marta mehnešča beigās. Maškawâ, nesin šahdu eemešlu dehl, partija šadalas divās grupās, lai wehlaš zekâ atkal šagaiditos.

1879. g. latweeschu laifrakštos minets, ka juhrneeki braufušchi pa to pašču zeku, pa furu braufuši 1878. g. ekšpedizija, t. i., zaur Mišaiju, Bermu, Ratrinpili. Turpretim E. Kalnina djeedajumâ „Sibirijas reise 1879.“ apdseedats brauzeens no Maškawas zaur Batrakeem, Ufu un Drenburgu, fur toreiš isbeidssees dšellszēkch. Šča djeedajuma 16. pântâ aprašitits atkalredsešchanās preešs Ufâ ar zekâ pahraš ismoziteem beedreem — otru grupu. No ta šlehdsams, ka abas grupas braufuščas pa weenu — tā šaukto — deenwidus zeku. Marta beigās ledus Kamâ wehl newareja buht isgahjis, šamdehl newareja ismantot kugu šatikšmi no Mišaijas lihds Permai un ekšpedizija bija špeešta wiršitees zaur Drenburgu. — Drenburgâ isbeidsjās dšellszēkch un tahlaš tee šukas pašta pajuhgoš: weetam ratos, weetam šamanās.

Deenwiduralos jau eestahjees štraujais pamafars ar špehjo šķķihdoni. Pirmās Deeldeenās, kas tai gadā eefrita 1. aprīlī, partija peebrauz pee pahrpluhdušchās Ņijo upes. Pee pahrzelščanas iahdos pluhdos un wehl Deeldeenās ari uš brandwihnu un naudu šahree uraleešchi ne par šo nam peerunajami. Latwju juhrneekēm neatleef žits, ša par dahrgu mašju noihret laimu un pahrzeltees pašchu špehkeem, šo tee, šā jauni juhras wilfi, weiz beš šahdām flismam.

Rahda palaidniga puikas pirkti Kalnina epopejai atplehjušchi diwas lapas un nam eešpehjamš šelot latwju juhrneeku tahštām zekojumam no Tataršas pee Ņijo upes lihds Tjumenai Sibirijā.

Nonahšuschi galā un atpuhtušchees no zeka gruhšibam, juhrneeki šahjas pee fugu buhweš pabeigščanas. Pirmo fugi dabu gatarwu tikai 30. julijā. To eelaišch uhdeni un nošauz par „Obu”.

„Obas” wadibu ušņemš energiškais ainaschneeks tahšbrauzejs kapt. Miš. Weide, kas, šā jau minets, bureneekā 1870.g. šasneedšis Montawideo Deenwidamerikā. „Obas” šomandā eeeet: 1. šuhrmanis G. Pauščichens no Špikeem, Ņinaschu juhrš. audšeknis, 2. šuhrmanis Šilientals (ig.) no Tafferortas — Ņinaschu juhrš. audš., matroschi: G. Šihšchš, no Dundagas, Šipšas, juhrš. audš. un Š. Rome, no Lubeseres; pušmatroschi: Š. Karl-

šons no Murmuishas Rojas juhršf. audš., A. Resewškis, no Wandšenes — Rojas juhršf. audš., R. Pauššchens no Ipišeem, M. Legšdiņš no Skultes, M. Amatneeks no Skultes, A. Wihtols no Mangašeem un E. Kalniņš no Bezšalazas — wiši Minaschu juhršf. audšefni. — Ves šcheem wehl galdneeks R. Wihtiņš no Dundagas un pawahrs E. Kruhminiņš no Bolderajas.

1. augustā teef gatawš otrs šchoners, furu nofrišta par „Tjumen“.

„Tjumen“ wadibu ušņemas tahtbr. kapteins T. Grants no Remeles. Komandā eēet: A. Sturms, E. Luraus — no Rigas, Rigas juhršf. audš. (wahž.), 2. stuhrm. R. Duhdiņš no Rēzeneem, Minaschu juhršf. audš., matroschi: M. Bodneeks, P. Seetiņšons un J. Dumpis — wiši widšemneeki un Minaschu juhršf. audšefni, pušmatroschi: P. Laiwiņš, M. Lange, B. Sarinš un A. Luhšs — widšemneeki, M. Rēpings un A. Woltmanis — igauņi, wiši Minaschu juhršf. audš., pawahrs R. Paugašs (ig.) no Pernawas.

Pehž daščām deenam naht gatawš ari treišchais šchoners, uš fura leef leelas zeribas, kamdeht to ari nošauz „par „Rageschda“ (Zeriba); „Rageschda“ wadibu ušņemas kapt. J. Dursēins, Minaschu juhršf. audšefnis un stuhrmāni Johāņens no Rigas un Škarainis no Lubejas — Minaschu juhršf. audš. Komandas šastahwā eēet matroschi: R.

Bahks no Dundagas — Dundagas juhrst. audf.
 un W. Sergejewš (freems) no Rīgas, pušma-
 trošči: P. Ērbits no Trikatas, K. Melnalkšnis no
 Mašsalazas, J. Behrsinš un A. Augusts no Sa-
 lazas — wiši Minaschu juhrst. audfēni, Fr. Sand-
 felds no Dundagas — Dundagas juhrst. audf., J.
 Kaufmanis — no Mangakeem — Mangaku juhrst.
 audf. un M. Schlaufsteins. Bej tam galdneekš
 G. Trufinšij (wahz.) no Rīgas un pawahrs
 Rachomels (ig.) no Pernawas.

11. augustā wiši trihs fugi kopā ar tw. „Duiši“
 un šēli peldošcho prahmi (platlaivu) atstahj To-
 bošku un nobrauz lihds Samarowai — kahdas
 300 juhras juhdšes lejup pa Ņba. Šche flotile
 ušnem Trapešnikowa eepirtās jehlweelas. —
 „Ņbā“ eefrauj 27.000 pudus kweešchu, „Tjumenā“
 16.000 p. kweešchu un 18.000 p. tauku, „Ra-
 geschda“ ušnem leelaku wairumu kweešchu un 710
 wahtes špirta.

22. augustā flotile atstahj Samarowu un dodas
 uš grihwas puši. Pehz 6' deenam bej kahdeem trau-
 zejumeem šašneegta Ņbdorška. Šche jau Ņba
 išplehtušes štipri platumā un ir deesgan štrauja un
 dšika, bet ar daudš šehlkeem. Wehl kahdas 120
 juhras juhdšes no Ņbdorškas fugeem jaeet welkona
 pawadibā, tad zēta wadona lomu ušnemas „Duiše“.
 Drihs meen flotile šašneedš kahdas 600 juhras
 juhdšes garo un lihds 50 juhdšes plato Ņbas

grihwu, kas šameenojas ar druītu masāto Tahjas grihwu. Šai šveščā, nepahršinamā uhdens plaščumā fugeem jabrauz ar paštahwigu taušti-ščanos — beš atšihmeta uhdenszela. Paščā grihwā fugi ušduras uš šehķa, uš fura janosehd kahdu nedeku, kamehr ar platlainvas palihdšibu toš atweeglina un dšitakā weetā atkal peekrauj. „Zuiše“ aišeet juhrā mešet dšitakas weetas, kamehr issuhd bureneeku azim. Otrā deenā kahdā laiwā dodas juhrā mešet „Zuiši“. Pa to starpu šahť puhšt juhras wehjšč, upes grihwā uhdens šazetas un fugi beš welķona palihdšibas dodas atflahť juhrā. Šhe tee ari šastop pamešto un nopostito platlainwu. Raudšeps, domadams, ka bureneeki beš welķona palihdšibas netiks nost no šehķa, kamdeht tuščo prahmi nopleshšis furinamam „Zuišes“ wajadšibam.

Uškameščanās uš šehķa preešč flotiles ir liš-teniga. Labwehligās deenas pagahjuščas, wehjšč mainijees un Rahrijas juhra šahť peeblihwetees ar klištošcheem ledus blahķeem.

Wairakšahrt pret šehķeem daušiti, grošigu weh-ju un flejojošča ledus šwaiditi, fugi išbrauz Rahrijas juhrā, bet neteef zauri trim šchaurumeem jeh wahrteem, kas šchir Šaunosemi un Waiga-ščas šalu no zeetsemes. Puhščot štipreem jee-meku-auštrumu wehjeem, šchee wahrti peeblihweti ar oķeana beeso ledu. Šhe ari eešalst trihs bure-

neeki, nešaneegušchi Ciropas kraštus. „Quiſe“ uſ-
ſkreen uſ ſehſſa Obaſ juhras lihzi 69°45 ſeemeſu
platumâ. Twaikona waditajs N. Raudſeps uſ
awarejoſchâ ſuga atſtahj ſeptimûs zilweſus, bet
pats ar ziteem ſeptineem ſunu pajuhgos iſbrauz
kraſtâ un ſaſneeds Obdorſku un Tobolſku.

Par trim ſchonereem ilgaku laiſu naw neſahdu
ſiau un toſ ſahſ ſkaitit par bojâ gahjuſcheem ar
wiſeem ſugu laudim. Kad juhra jau pilnigi pahr-
ſaluſi, toſ atrod ſamojedi.

Trapeſnikowa „Beriba“ („Nageſchda“), zihnâ
ar ledu un aukam ſaudejuſi maſtus, buras, tauwaſ
un daku no krawas, ſtahw eeſaluſi Baidaratſkas
juhras lihzi Tambetas tuwumâ. Tahdâ pat poſta
ſtahmoſſi „Nageſchdas“ tuwumâ ſtahw ari „Oba“
un „Tjumen“. Ledus juhras ledus ſalnos droſch
ſirdigee latweeſchu juhrneeki pahrwada garo un
ſmago polara naſti, ſamehr pawaſara puſe no-
wahrguſchus un iſbadejuſchus ſunu pajuhgos toſ
iſwed ſamojedi uſ zeetſemeſ.

Kad eeſaluſchee ar ſamojedu widutajibu nodibina
ſatikſmi ar zeetſemi, teem iſdodas iſſuhtit pirmâs
ſinas par ſawu likteni. Behz Raudſepa ſinojuma
Brihmſemneekam Maſkawâ, ſinas par eſpedizijas
neweiſmem parahdas ari latweeſchu laiſkraſtos
un dauds maſ apmeerina noſehrojuſchos tuwineekus
dſimtenê.

1880. g. pawaſari wairums no teem pahrbrau-
za dſimtenê, gehrbuſchees originalos ſeemeſneeku

šamojedu apgehrbos. Daidži usņemigakee palerš
wehl Sibirijā. Seemeku juhras ledus kair-
weeši apglabā ari diwus ar škorbutu mirušhos
beedrus.

Neweifšme latweešu juhrneefem atnem pa-
tifu laustees. Seemeku juhras ledus kairnos un
miljonaram Trapešnikowam turpinat bureneku
buhwi.

Seemeku ledus juhras pehtišchanu turpina
Trapešnikowa radneeks — Sibirijas leekmiljo-
nars Aleksandrs Sibirjakows, ar kura naudu
seemeku pehtneeks Nordenšhelds jau šarihšojis
šawu leelo seemeku ekspediziju (1876.—79.). Si-
birijakows leek Sweedrijā buhwet špezialu twai-
foni seemeku zefojumeem un par šhi kuga wadita-
ju peenem jau agrak mineto Mikeli Weidi, tam
uždots šasneegt Senisejas grihwu. Melabwehligee
ledus apštahki tomehr nekauj Weidem šasneegt
šprausto mehrki.

Neraugotees us daudšam peedšihwotām neweif-
šmem un šaudejumeem latweešu eesahštā seeme-
ku zeta meklešchana teek turpinata, šamehr japanu
kara laikā admiralin Makarowam ar šawu flo-
tili iždodas eebraukt Senisejas grihwā un pa šho
zefu peegahdat Sibirijas dšelszefam wajadšigās
šleedes. Ar norwegu Jr. Nanšena un Wurzela
brauzeemu 1913. gada wafarā leelais Seemeku
juhras zefšh škaitas par ofiziali atkšahtu.

Juhraš zēla atklāšchānā eeinteresētee šibireešchi
 šcho norvegu brauzeenu skaita par weenu no šwa-
 rigašeem notikumeem Sibirijas wehštūrē un tā
 apehno latweešchu juhrneeku warondarbu pirms
 50 gadeem, kad Seemeķu juhraš wehl bija neiš-
 pehtitās, kad kugu waditaju rihzibā wehl nebija
 ne radio, ne telegrafa, kad wehl nebija polara ze-
 ļojumeem peemeħrotu tehrauda twaikonu ar wi-
 šām modernām eerihzem.

Droščfirdigee latweešchi Seemeķu Ledus juh-
 ras ledus kalnos dewās eefšchā waditi weenigi no
 kompasa un barometra, bet bruoti ar retu uš-
 nehmiibu un energiju, kas wehl tagad ir atmine-
 šchānās weħrta.

*

Beħrngad pagahja pus šimts gadu no latweešchu
 wiķingu gaitam Seemeķu Ledus juhrā. Torciš
 tas bija išķilus warondarbs, kas ir zeenigs, ka
 meħs to wehl tagad atsiħmejam un peeminam. Un
 neween peeminam, bet šihķaš nošķardrojam, ispeħ-
 tam un apraķštam, kamehr wehl nam galigi išķi-
 šuščas droščfirdigo latweešchu wiķingu Seemeķu
 Ledus juhrā eemihtās peħdās.

Nošleħgumā wehl daščhās rindās par to, kā
 tahķaš noritejuščas

Lätwju juhčas wilku gaitas.

No mīšiem ņemtu ekspedīcijas dalībniekiem tikai viens meņģis Peters Šmits ir vēl stiprākais meņģis un pēc daudz taltiem un slāvēniem juhčas braucēniem ļāvu mūšā wafaru parāda brieģā Lätwijā, šastahwedams jūhneezības departamenta deņestā tā Ņmenraga baltas ušras.

Brieģas Lätwijas laikus pēdējā ari wina draugs un beedrs Rīšs Melnalknis, kas mira Rīgā daļus gadus atpakaļ.

Pēc šentšiem aīģahjis drošīdīgo un uīnēmīgo jūhneku audīnatajs Rīšja hnis Dahls; tāpat Rīkols Raudīps un daudsi ziti.

Pēc beidzamā nēīdewīģa braucēna (1879.) Š. Ruršins, R. Duhdīnš un B. Šektīnšons paleē Sibīrijas ņemkos un kopā ar angli Wardroperu un wāģēti Ģuntu nodīwina šabēdribu Obas un Lāšas līstīšu jūwju bagātības īmantoschanai. Wīnu uīnēmums uīplaušt un ar laiku īwēhīšas par plašāko Sibīrijā. Wēhīšas pahreēt pīlīģi lātweīšū rofās. Šabēdriba īsbūwē plašū īwejas floti, konserwu fabriku un wēd roģu tīrīnēzību ar Ģiropas Rēwījas pīlēhtam. Pēēhīšara ga-

dos, kad šādi ušnehmuma nodibinataji jau bija mirušči, kugi, fabrika un šveja pahreet šalazeešča Dsirna un beedru ihpašumā. Kāra laikā ušnehmumu stipri paputina, bet jūfu laikos to galīgi nobeidī.

„Tjumen“ waditajs L. Grants bij šawā laikā bagats reders Dreimatschu zeemā pee Minascheem un pehznahzeem atšahja wairafus kugus.

Tāpat Mikelis Weide. Wīnu un wīna mantineefus šawā laikā šaituja par bagatašeem redereem wīšā Rīgas juhras peekraštē. Pašaules kāra šahumā kreemu waldiba nogremdeja Weides mantineefu beidšamos kugus.

Gustaws Rihšs — pehz dšimuma libeetis — no Dundagas juhrmalas no 1884.—1897. wadijīs Sibirijas miljonara Sibirjašowa twaišomus pa Seemefu Ledus juhru, bet wehlaš pašta un pašascheeru tw. „Nordenskjöld“ starp Arhangelu un Petšhoru. Par droššfirdibu apbalwots wairakeem ordeneem. Miris Peterpilī 1901. g.

Rapt. Jahnīs Behršins no Salazas frita no šlepkawas Umba rošas, kad tas 1887. g. aptahwa wīšu „Johannes“ ekipašchu 6 zilwefus.

Jahnīs Škarainīs ilguš gadus darbojās kā školotajs Anapas juhrškolā pee Melnās juhras. Ropšh 1919. g. par wīnu nam wairš nekahdu šinu.

Beigās pēsihmejams, ka starp jeemešbrauze-
jeem bijušchi ari trihs dsejneeki.

„Sibir“ un wehlaš „Nagešchda“ waditajs kapt.
Ž. R. Kuršeiņš usrakstijis wešelu wairumu
dsejoku, no kureem dašchi eespeesti „M. B.“. We-
zo juhrneeku šaimē jo pulara bijuši Kuršeiņa
dseesma „Breesmas uš strandetā kuga pee Gotu
jemes tai nahti no 21. uš 22. okt. 1871.“, kas ee-
sahlās:

„Melni padebeschi ap man stahjas,

Suhra tinas nahwes mehteli.“

Polara nahts elpā ari P. Šrbits un E.
Kalniņšch usrakstijušchi wairaf desmit dsejo-
ku. Dašchi Šrbiča patriotiskee dsejoiti (sem
pseud. „Paštaričs“) eespeesti ari ta laika awižes.
Kalniņšch galwenā šahrtā metees uš juhrneeku
dšihwi un gaitu apdseedašchanu. No wina dse-
smam smelti ari dašchi šihkumi ešpedizijas zeko-
juma apraštā.

Wišu šcho trihs dsejneeku - juhrneeku ween-
sahričhās, bet firšnigās dseesmas ijdwehich dšiku
dšimtenes un šawas tautas mihlestibu, kas jo
karsti deguši latwju dehlu firdis, pawadot besgala
garo un šalto polarnakti Seemešu Ledus juh-
rā, wairaf tuhštotočhas werstis no Baltijas juhras
kasteem. Šchi dšimtenes mihlestiba tos šildijuši
tahlā, šaltā malā un pehz šmageem pahrdšihwoju-

meem un gruhtām zeeschanam pahrwedusi dšim-
tenē, kuras šķavas deht tee gahjušči waronigās
wifingu gaitās, lai frahtu šeltu šawas tautas
puhrā.

Šķaišhot šcho grahmatinu luhdjam lašitajus
eesuhtit papildinajumus un šinas par šche apraš-
stitām muhsu juhrneeku gaitam.

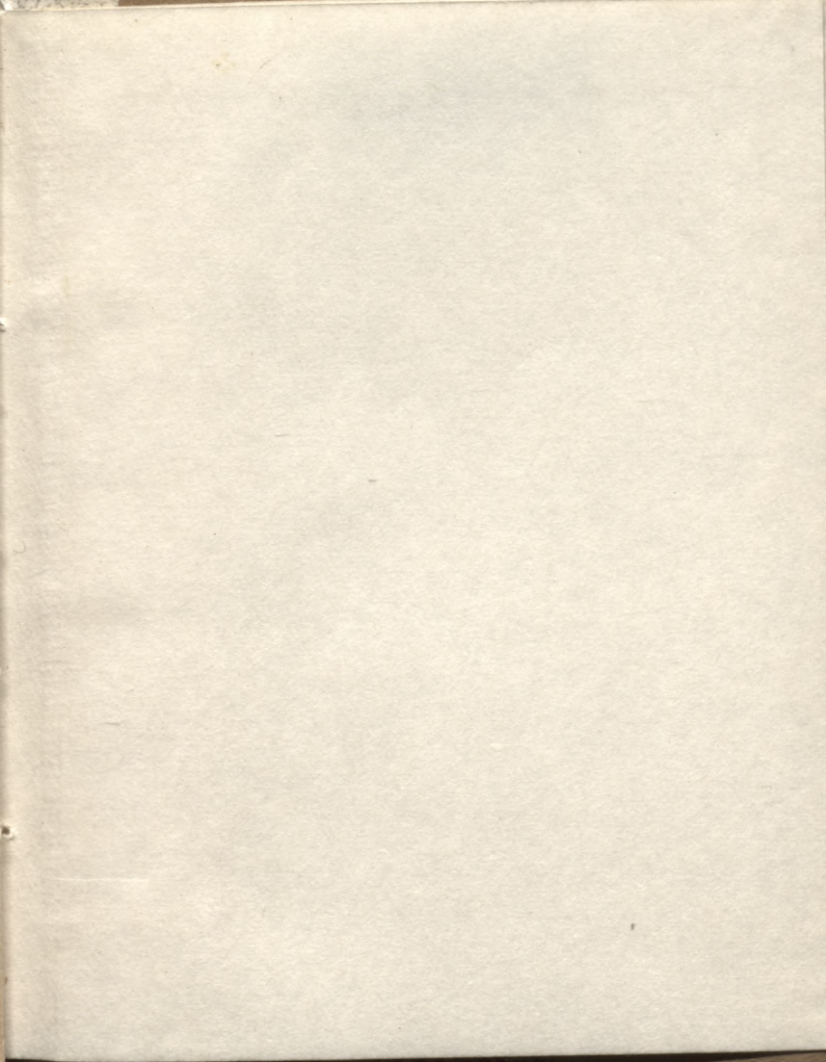
R. L. B. Kriščjajna Waldemara
Juhrneczibas Rodakai.

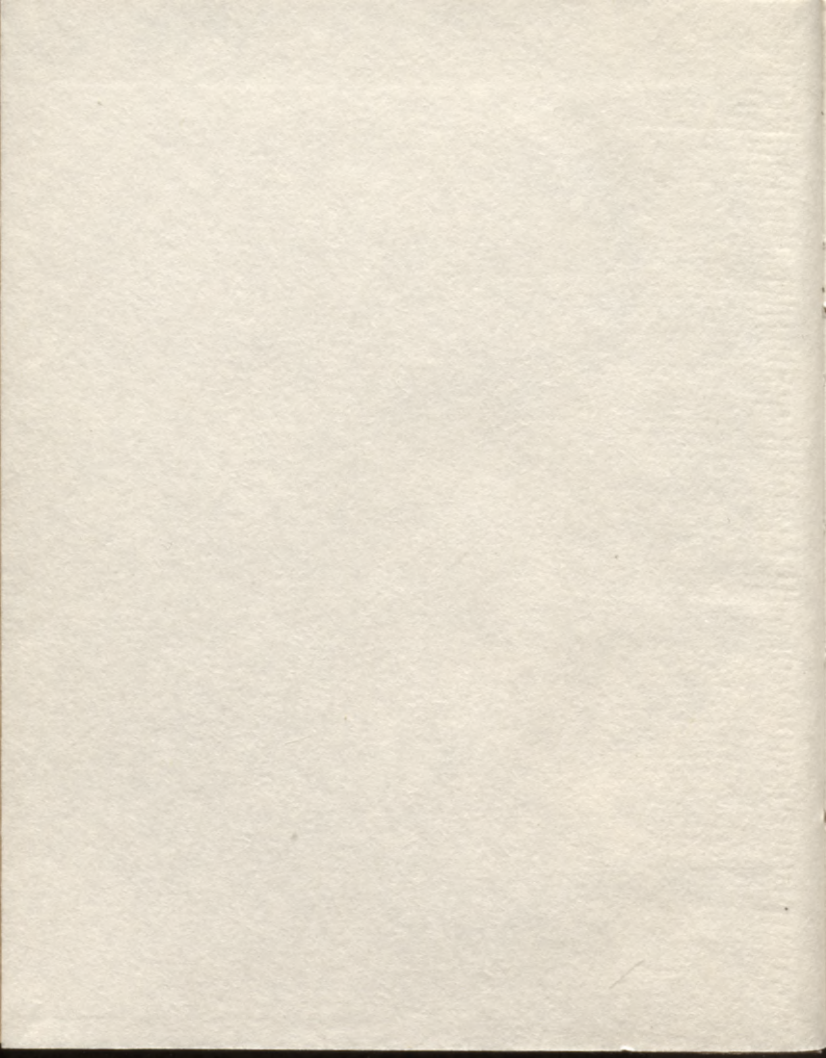

[50-7]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309029710